

Generał Władysław Anders (1892-1970)

Generał Władysław Anders, przed 1944 r.

Władysław Anders urodził się w 1892 r. w Błoniu koło Kutna. Podczas I wojny światowej dowodził szwadronem jazdy w armii carskiej. Za odwagę na polu bitwy otrzymał najwyższe rosyjskie odznaczenie wojskowe – Krzyż Świętego Jerzego.

W odrodzonej Polsce został szefem sztabu Armii Wielkopolskiej i walczył w powstaniu wielkopolskim. W okresie wojny polsko-bolszewickiej był dowódcą 15. Pułku Ułanów Poznańskich. Jego oddział walczył na środkowym odcinku frontu, zajmując między innymi Mińsk Białoruski. Za męstwo w czasie wojny z bolszewikami otrzymał z rąk marszałka Józefa Piłsudskiego Order Virtuti Militari.

Po wojnie Anders studiował dwa lata w L'École supérieure de guerre w Paryżu. We Francji odbył także staż w jednostce bojowej. Po powrocie do kraju w 1925 r. został komendantem garnizonu Warszawy.

W trakcie zamachu majowego 1926 r. opowiedział się przeciwko Piłsudskiemu. W 1928 r. mianowano go dowódcą Samodzielnej Brygady Kawalerii w Brodach. Sześć lat później został awansowany do stopnia generała brygady. W 1937 r. objął dowództwo Nowogródzkiej Brygady Kawalerii.

W czasie wojny obronnej 1939 r., wraz z Nowogródzką Brygadą Kawalerii, osłaniał granicę z Prusami Wschodnimi. Walczył w rejonie Płocka i Warszawy. Od połowy września, wycofując się ku granicy z Rumunią, brał udział w ciężkich walkach w okolicy Tomaszowa Lubelskiego i Zamościa. Po agresji sowieckiej jego oddział walczył z jednostkami Armii Czerwonej i współpracującą z nią milicją ukraińską około 30 km od granicy węgierskiej.

Ranny generał 29 września 1939 r. dostał się do sowieckiej niewoli. Był więziony we Lwowie, a później w Moskwie na Łubiance. Uwięzienie trwało prawie dwa lata. Mimo długotrwałych przesłuchań, bicia i poniżania śledczym NKWD nie udało się zmusić go do wstąpienia do Armii Czerwonej.

Generał Anders podczas pobytu w więzieniu NKWD.

Po wybuchu wojny niemiecko-sowieckiej i podpisaniu 30 lipca 1941 r. układu Sikorski-Majski Sowietci udzielili tzw. amnestii obywatelom RP więzionym w Związku Sowieckim. Utworzono też Polskie Siły Zbrojne w ZSRS, których dowódcą został uwolniony z Łubianki gen. Władysław Anders.

Polskie Siły Zbrojne w pierwszej fazie były organizowane w czterech lokalizacjach w południowej części europejskiej Rosji. W początkowych miesiącach 1942 r., na mocy porozumienia polsko-sowieckiego, całość wojska przeniesiono do środkowoazjatyckich republik ZSRS. W tym czasie wokół armii zbierały się masy cywilów z nadzieją na ocalenie przed śmiercią z głodu. Nowe tereny

zakwaterowania wojska, mimo łagodnego klimatu, okazały się fatalne pod względem zdrowotnym. Tylko w wyniku epidemii tyfusu zmarło około 10 tys. wojskowych i cywilów – wśród nich także wiele dzieci.

Sowieci stopniowo zmniejszali racje żywnościowe dla polskiego wojska, a Stalin naciskał na wysłanie jeszcze nieprzygotowanych jednostek polskich na front. Panowała też fatalna sytuacja zdrowotna. Z tych powodów gen. Anders podjął starania o przeniesienie armii do Iranu. W pierwszym etapie przez Morze Kaspijskie ewakuowano ponad 30 tys. wojskowych i około 11 tys. cywilów (w tym wiele dzieci), w drugim, odpowiednio, ponad 44 tys. i około 25 tys. Ostatni polscy żołnierze i cywile opuścili ZSRS jesienią 1942 r. Łącznie ewakuowano ponad 115 tys. osób.

Fotografia grupowa polskich dowódców. W pierwszym rzędzie od lewej: gen. Michał Karaszewicz-Tokarzewski, dowódca Armii, gen. Władysław Anders, gen. Mieczysław Boruta-Spiechowicz. W drugim rzędzie od lewej: gen. Zygmunt Bohusz-Szyszko, płk dypl. Leopold Okulicki. 1941-1943.

W Iranie armia Andersa otrzymała od Brytyjczyków nowe wyposażenie i wkrótce została przeniesiona do Iraku. Jej oddziały połączyły się z Wojskiem Polskim na Środkowym Wschodzie, tworząc Polską Armię na Wschodzie, a następnie 2. Korpus Polski. Na czele wszystkich tych zgrupowań stał gen. Władysław Anders.

Na przełomie 1943 r. i 1944 r. 2. Korpus wyruszył z Egiptu przez Morze Śródziemne do południowych Włoch, gdzie przystąpił do walk. Największym zwycięstwem, a zarazem chrztem bojowym korpusu było zdobycie w maju 1944 r. twierdzy w ruinach klasztoru na Monte Cassino, broniącej dostępu do

Rzymu i całej Italii. 11 maja 1944 r. gen. Anders w rozkazie skierowanym do swoich oddziałów napisał: „Zadanie, które nam przypadło, rozstawi na cały świat imię żołnierza polskiego”. Siedem dni później na gruzach klasztoru Monte Cassino polscy żołnierze zatknęli biało-czerwony sztandar.

Polscy żołnierze w czasie jednego z ataków na Monte Cassino, 1944 r.

2. Korpus Polski walczył następnie pod Ankoną, na linii Gotów i wreszcie wiosną 1945 r. zdobył Bolonię. W pierwszej połowie 1945 r. gen. Anders zastępował gen. Bora-Komorowskiego, znajdującego się w niewoli niemieckiej, na stanowisku Naczelnego Wodza. Był on przeciwnikiem ugodowej wobec Sowietów polityki prowadzonej przez premiera Stanisława Mikołajczyka i nie zgadzał się na porozumienie z ZSRS, w którego ramach Polska miałaby zrezygnować ze wschodnich województw. Postawa Andersa frustrowała Brytyjczyków pragnących utrzymać dobre stosunki ze Stalinem, nie bacząc na interesy swoich sojuszników ze Wschodniej Europy. W 1946 r., gdy zachodni alianci cofnęli już uznanie legalności polskiego rządu na uchodźstwie, gen. Anders został Naczelnym Wodzem Polskich Sił Zbrojnych. Komunistyczne władze w Warszawie odebrały polskie obywatelstwo jemu oraz innym dowódcom wojsk RP na zachodzie.

Generał Anders w czasie odprawy polowej z polskimi dowódcami, Włochy 1944 r.

Generał Anders (siedzi na lufie czołgu) na czołgu Sherman M4 "Koziaty" po wyzwoleniu Bolonii, 1945 r.

Po zakończeniu działań wojennych generał pozostał w Londynie. Pomagał żołnierzom i innym Polakom pozostającym poza granicami kraju przystosować się do życia na emigracji. W 1949 r. wydał biograficzną książkę *Bez ostatniego rozdziału*. Oprócz tego angażował się aktywnie w działalność polityczną emigracji; od 1949 r. pełnił funkcję przewodniczącego Skarbu Narodowego, a w 1954 r. został członkiem Rady Trzech.

Władysław Anders zmarł 12 maja 1970 r., pochowano go we Włoszech, na Polskim Cmentarzu Wojennym pod Monte Cassino.

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'W. Anders', written in a cursive style.

Odręczny podpis generała Andersa.

Czy wiesz, że...?

- Przodkowie Władysława Andersa mieli pochodzenie niemieckie. W Polsce osiedlili się prawdopodobnie w czasach saskich. Wychował się w wierze ewangelickiej. Na katolicyzm przeszedł w czasie II wojny światowej. Błonie, w których się urodził, obecnie stanowią część Krośniewic leżących w powiecie kutnowskim. Zachował się rodzinny dom generała zwany „Andersówką” – dziś mieści się tam biblioteka osiedlowa.
- Władysław Anders był znakomitym jeźdźcem. W 1932 r. stanął na czele polskiej ekipy hippicznej, która podczas Pucharu Narodów w Nicei zdobyła cztery pierwsze miejsca. Wygrywał też w wielu innych konkursach jeździeckich. Miał własną stadninę.
- Po wyjściu z sowieckiej niewoli gen. Anders podpierał się laską. Było to wynikiem ran poniesionych po 17 września 1939 r. oraz świadomego braku ich leczenia ze strony Sowietów.
- Generał Anders był dwukrotnie żonaty. Obie żony miały na imię Irena. Z pierwszego związku z Ireną Jordan-Krąkowską miał dwoje dzieci – Annę i Jerzego. Z drugiego związku, z artystką rewiową Iryną Jarosewycz o pseudonimie artystycznym Renata Bogdańska, miał córkę Annę Marię, od 2019 r. ambasador RP w Rzymie.

- Po wojnie gen. Anders zamieszkał z drugą żoną i córką w Londynie w niewielkim domu zakupionym na kredyt. Potem rodzina przeprowadziła się do domu w londyńskiej dzielnicy Brondesbury Park. Państwo Andersowie żyli skromnie. Generał jako jeden z czterech dowódców Polskich Sił Zbrojnych pobierał brytyjską emeryturę. Irena Anders występowała w kabarecie Radia Wolna Europa. Nagrywała piosenki również dla BBC.
- Anders był przedstawiany przez władze komunistyczne w Polsce jako wróg władzy ludowej i Związku Sowieckiego. Jeszcze w 1984 r. premier PRL gen. Wojciech Jaruzelski, podczas oficjalnej wizyty na cmentarzu pod Monte Cassino, demonstracyjnie ominął grób gen. Władysława Andersa.
- W 1951 r. gen. Anders wraz z siedmioma innymi wyższymi oficerami z krajów Europy Środkowej i Wschodniej złożył gen. Dwightowi Eisenhowerowi, dowódcy Połączonych Sił Zbrojnych Sojuszu Północnoatlantyckiego w Europie, wstępną deklarację utworzenia środkowowschodnich, narodowych sił zbrojnych funkcjonujących w ramach NATO. Akt ten uznać można za najwcześniejszy polski akces do tej organizacji.
- Nic nie zapowiadało śmierci gen. Andersa. Jeszcze dwa dni wcześniej był na przyjęciu u przyjaciół. W uroczystościach pogrzebowych w katedrze westminsterskiej uczestniczyli przedstawiciele królowej Elżbiety II i prezydenta Richarda Nixona. Samolot specjalny RAF przetransportował trumnę generała do Włoch. Tam, zgodnie z jego życzeniem, został pochowany wśród swoich żołnierzy.

